

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM



18^e Jaargang

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1910

Een geslagen Niëlo-Penning.

In zijn belangrijke bespreking: *Iets over Penningkunst*, in *Onze Kunst* 1) noemt CAREL J. A. BEGEER, naast de gedreven, gegoten, gestoken of gegraveerde en op gesneden of langs werktuigkundigen weg vervaardigde stempels geslagen penningen, den op gestoken (gegraveerde) stem-pels geslagen niëlo-penning, dien we ook kwasi-gegraveerd zouden kunnen noemen, omdat hij oogenschijnlijk gegraveerd gelijkjt. Omtrent den gegraveerden penning deelt de schrijver mede, dat op een vlak metalen (meest zilveren) plaatje versiering en inschrift worden geteekend en daarna met een puntig werktuig, steker of burijn genaamd, ingestoken, waardoor alle lijntjes verdiept zichtbaar worden. Deze gravure wordt door scheikundige werking of inlating van zwarte kleurstof getint (geniëlleerd), waardoor ze als een teekening tegen het witte zilver afsteekt. Door deze werkwijze wordt natuurlijk slechts één werkstuk voortgebracht. De beroemde hollandsche graveur SIMON VAN DE PAS, geboren te Utrecht ± 1574, die een 10-tal jaren te Londen en daarna tot zijn dood (1647) te Kopenhagen werkte, bedacht een werkwijze om de niëlo-penningen in meerdere, geheel gelijke exemplaren te vervaardigen. In plaats van in een vlak metalen plaatje, stak hij in 2 vlakke stukken weekstaal, in het een de Vz., in het ander de Kz. van den verlangden penning, waarna hij deze weekstalen stempels hardde. Op de nu hardstalen stempels perste hij stukken weekstaal, zoolang tot

1) Zie *Tijdschrift* 1909, blz. 210.

zij zuivere opwaartsche afdrukken vertoonden van de ingestoken lijntjes. Hij hardde op hunne beurt deze beide stempels en sloeg daarmee penningen, die denzelfden lijnsteek vertoonden als voorkwam op de eerste inwaartsche stempels, welke verdiepte lijnen nu werden ingezwart, zooals boven is gezegd.

Deze werkwijze is niet door anderen overgenomen. De Hollandsche Sektie van de Vereeniging van de Vrienden van den Penning als Kunstwerk, kwam op het denkbeeld deze werkwijze nog eens in praktijk te brengen en natuurlijk werd de gravure in de weekstalen stempels opgedragen aan den bekwamen schepper van zoo menigen fraai gegraveerden penning uit de laatste jaren, aan ons medelid E. VOET JR. te Haarlem, terwijl het harden, het maken der opwaartsche stempels en het slaan der penningen werd toevertrouwd aan de ateliers der firma C. J. BEGEER te Utrecht. Nu we het resultaat voor ons hebben liggen van beider samenwerking, kunnen we niet anders dan grooten lof toezwaaien èn aan den scheppenden èn aan den uitvoerenden kunstenaar.



De Vz. van de ruitvormige plakket vertoont in een rond veld Prins MAURITS, te paard, geharnast, met den bevelhebberstaf in de uitgestrekte rechterhand, naar links galoppeerende. Omschrift:

ANNO · NIEUWPOORT. · 1600

VIVAT ORANJE

Alles in rijkversierden rand, terwijl in de hoeken vier hartvormige schildjes zijn aangebracht. Boven: ijsvogel, naar zijn op de golven gebouwd nest vliegend, doelend op de zinspreuk van Prins WILLEM I, *Saevis tranquillus in undis* (gerust te midden der golven — verg. VAN LOON I blz. 345, n°. 2); links: oranjeboom, opgeschoten uit een afgehouden stam, doelend op de zinspreuk van Prins MAURITS, *Tandem fit surculus arbor* (eindelijk wordt de spruit een boom — verg. VAN LOON I, blz. 569 n°. 1—3), rechts: staande oranjeboom, aan welks voet een gevallen eik, doelend op de verovering van Engeland door den Koning-Stadhouder WILLEM III, *Pro glandibus aurea poma* (oranjeappelen in plaats van eikels — verg. VAN LÓON III, blz. 403 n°. 1 en 2), onder: boei in bewogen water, ontleend aan den zeer zeldzamen penning ter eere van Prins FREDERIK HENDRIK, afgebeeld bij DE VRIES en DE JONGE, Pl. VII n°. 10, DIRKS *Repertorium* I, n°. 948, waarop boven den boei het woord: *vigilando* (ik waak) voorkomt.

Kz. In een rond veld de Kroonprins der Nederlanden, later Z. M. Koning WILLEM II, onze soldaten aanvoerend in den slag bij Waterloo. Omschrift:

◦ ANNO ◦ WATERLOO ◦ 1815 ◦

NED. · BELG. · VEREENIGING · DER · PENNINGVRIENDEN

Alles in rijkversierden rand, waarin boven het wapen van Oranje (in goud een blauwen hoorn), onder dat van Nassau (in blauw met gouden blokken bezaaid veld een gouden klimmende leeuw). Zilver en brons, 68 m.M. middellijn.

W. Z.